

9.1.2023

OPH-5456-2022

Karvin lausunto: Valtioneuvoston selonteko oikeudenhoidosta

Teema: Lausuntoa pyydetään selonteosta erityisesti juridiikan koulutustilanteen ja tulevaisuuden osaamistarpeiden kannalta.

Kansallinen koulutuksen arviointikeskus arvioi vuosina 2020–2021 oikeustieteellisen koulutusalan koulutuksia (Mähönen ym. 2021). Oikeusalaan lähestyttiin arvioinnissa laajasta näkökulmasta eli mukana olivat myös oikeusalaan painottuneet tradenomitutkinnot sekä kauppatieteiden, valtiotieteiden ja hallintotieteiden tutkinnot, joissa voi valita painotukseksi jonkun oikeustieteen alan. Arviointi kattoi myös alan ruotsinkielisen koulutustarjonnan. Arvioinnin kohteena olivat koulutusten osaamislähtöisyys, työelämärelevanssi, tulevaisuuden osaamistarpeet ja jatkuva oppiminen. Lausuntomme pohjautuu ko. arvioinnin tuottamaan tietoon (Mähönen ym. 2021; Moitus, Huusko & Partanen 2022).

Oikeusalan koulutustarjonta ja tutkintorakenteet korkeakouluissa

Oikeustieteellisen alan kansalliset tutkintorakenteet ovat pääosin toimivia. Oikeustieteellistä koulutusta tarjotaan oikeusnotaarin ja oikeustieteen maisterin ja oikeustieteen tohtorin tutkintoina sekä osana valtiotieteiden, hallintotieteiden ja kauppatieteiden tutkintoja. Lisäksi ammattikorkeakouluissa voi valita oikeudellisesti painottuneen tradenomin tutkinnon tai alaan painottuneen ylemmän ammattikorkeakoulututkinnon.

Oikeustieteen alan tutkinnot vastaavat työelämän tarpeita, ja niistä valmistuneet työllistyvät hyvin. Niin oikeustieteiden maisterin tutkinnoilla, ammattikorkeakoulujen oikeusalan tutkinnoilla kuin myös oikeusalaan painottuneilla HTM-, VT- ja KT-tutkinnoilla on vahva työelämärelevanssi. Sen sijaan kansainvälisen ja vertailevan oikeustieteen maisterin tutkinnot (KVOTM) eivät asetu osaksi tutkintojärjestelmää, sillä ne eivät anna pätevyyttä juristin tutkintoa edellyttäviin tehtäviin. Toisin kuin ulkomailla suoritettut tutkinnot, ne eivät anna mahdollisuutta täydentää pätevyyttä, vaikka kielitaito antaisi siihen edellytykset. Arviointiryhmän mukaan kansainvälisten yhteis- tai kaksoistutkinto-ohjelmien määrää alalla voisi nostaa, mutta samalla huolehtia, että ne takaavat pätevyyden juristin töihin Suomessa.

Aloituspaikkojen tilanne ja työvoimatarpeet

Valtioneuvoston selonteossa oikeudenhoidosta ehdotetaan oikeustieteellisen alan tutkinto- ja aloituspaikkojen huomattavaa lisäämistä. Karvin arvioinnissa (Mähönen ym. 2021) ei noussut esiin näkökulmia, jotka tukisivat tätä ehdotusta. Karvin käytössä olleen Osaamisen ennakointifoorumin tietojen mukaan oikeustieteelliseltä alalta valmistuneiden tutkintojen määrä vastaa nykytarvetta.

Karvin arviointitulokset olivat selonteon kanssa yhtenevät siinä, että ruotsin kieltä erinomaisesti osaavista oikeustieteen maistereista ja oikeusalan tradenomeista on pulaa erityisesti syyttäjälaitoksessa. Osaajapula on aluekohtaista vaihtelua, sillä ruotsia erinomaisesti osaavista työntekijöistä on erityisesti pulaa kaksikielisten alueiden tuomioistuimissa. Tällä hetkellä yksikään ruotsinkielinen ammattikorkeakoulu ei kouluta oikeusalaan painottuneita tradenomeja.

9.1.2023

Korkeakoulujen tulisikin enenevässä määrin tarjota ruotsinkielisiä opintojaksoja myös muiden korkeakoulujen opiskelijoille ja ottaa tavoitteeksi, että keskeisiä oikeudenaloja voisi opiskella ruotsinkielisillä tai kaksikielisillä opintojaksoilla. Ruotsinkielisiä opintojaksoja voisi toteuttaa korkeakoulujen välisenä yhteistyönä, ja korkeakoulujen yhteisiä ruotsinkielisiä opetustehtäviä olisi hyvä perustaa. Samalla korkeakoulujen tulisi yhteistyössä hankkia, tuottaa ja kääntää oppimateriaaleja ruotsiksi ja käyttää monipuolisesti saatavilla olevia ruotsinkielisiä aineistoja, jotta oppimateriaalin puute ei nouse esteeksi ruotsinkielisen koulutuksen kehittämiseksi.

Valtioneuvoston selonteossa oikeudenhoidosta esitettiin mahdollisuutta suorittaa nykyistä enemmän juristitutkintoja muunto- ja täydennyskoulutuksena. Yksi ratkaisu tähän olisi yliopistojen avoimen väylän laajentaminen. Avoimen väylän kautta voi päästä tutkinto-opiskelijaksi, jos on suorittanut 60 opintopistettä hyvin arvosanoin avoimessa yliopistossa. Karvin arvioinnin perusteella yliopistot valitsivat avoimen väylän kautta vuonna 2021 oikeustieteiden tutkinto-opiskelijaksi 54 henkilöä, mikä oli vajaat 8 prosenttia kaikista valituista henkilöistä (n = 718). Lisäksi yliopistot ottavat OTM-opintoihin suoravalinnalla ulkomailta oikeustieteellisen tutkinnon suorittaneita. Itä-Suomen yliopistossa on kiintiön sisältävä siirtoväylä, jolla yliopistossa toista tutkintoa suorittava voi tietyin kriteerein siirtyä suorittamaan oikeusnotaarin ja oikeustieteen maisterin tutkintoja, sekä erillisvalinta, jossa esimerkiksi rikosseuraamusalan tai poliisin ammattikorkeakoulututkinnolla voi hakea opiskelemaan hallintotieteen maisterin tutkintoa.

Juridiikan opiskelijavalintoihin liittyy kysymys siitä, miten edistetään nyt aliedustettujen ryhmien mahdollisuuksia päästä oikeustieteelliseen koulutukseen. Nykyiset valintatavat suosivat suhteellisen homogeenisen, korkeakoulutetuista perheistä tulevan opiskelijoiden valikoitumista koulutukseen.

Työelämärelevanssi ja tulevaisuuden osaamistarpeet

Opetuksen painottuminen juridiikan yleisiin oppeihin ja oikeudelliseen yleissivistykseen tukee opiskelijoiden valmiuksia toimia monenlaisissa työtehtävissä. Oikeusjärjestyksen sisältöön liittyvät osaamistavoitteet toteutuvat oikeusnotaarin ja oikeustieteen maisterin koulutuksissa melko hyvin. Lainsäädännön tuntemus, teoreettinen osaaminen, analyyttisen ja systemaattisen ajattelun taidot sekä tiedonhankinta- ja ongelmanratkaisutaidot kehittyvät myös hyvin oikeustieteen yliopisto-opinnoissa. Opiskelijat saavat koulutuksesta hyvät valmiudet oppia uutta ja toimia itseohjautuvasti.

Karvin arvioinnin perusteella oikeusnotaarin ja oikeustieteen maisterin tutkinto-ohjelmien osaamistavoitteissa korostuvat laaja-alaisina yleisjuristitutkintoina sekä oikeudellisen ongelmanratkaisun ja argumentaation osaaminen. Argumentaatiotaidoissa tärkeitä ovat sekä kirjallisen että suullisen argumentaation taidot.

Laaja-alaisuuden lisäksi korostettiin oikeudellisen ajattelun valmiuksia, kuten taitoa tunnistaa oikeudellisia ongelmia ja paikantaa ne osana oikeusjärjestelmää sekä tiedonhaun, soveltamisen, ongelmanratkaisun ja kirjoittamisen taitoja. Tuomioistuineläytöksen edustajat korostivat muun muassa prosessiperiaatteiden, näytön arvioinnin ja todistajanpsykologian merkitystä. Lisäksi tuli esiin osaamistavoitteena rikos- ja prosessioikeuden perusasioiden hyvä osaaminen.

9.1.2023

Arvioinnin perusteella kehittämiskohteena ovat opiskelijoiden yhteistyö- ja vuorovaikutustaidot, innovatiivisuus, projektinhallintataidot sekä liiketoiminnan ja yhteiskunnallisen toimintaympäristön laaja ymmärtäminen. Lisäksi opintojen aikana olisi hyvä oppia esimiestaitoja, yrittäjyystaitoa, tieteiden- ja taiteidenvälisyyttä ja moniammatillisissa ryhmissä toimimista sekä kirjallista ja suullista viestintää myös muilla kielillä kuin suomeksi ja englanniksi.

Kansainvälisyys on otettu huomioon tutkinto-ohjelmien osaamistavoitteissa, ja koulutuksiin sisältyy lukuisia kansainvälisyyttä edistäviä piirteitä. Kansainvälinen opiskelijavaihto on suhteellisen yleistä oikeustieteen alan opiskelijoiden keskuudessa. Englanninkielisten opintojaksojen tarjontaa on jonkin verran oikeusnotaarin tutkinto-ohjelmissa ja runsaasti oikeustieteen maisterin tutkinto-ohjelmissa.

Oikeustieteen opinnoista olisi hyvä saada nykyistä enemmän valmiuksia eri kulttuureista tulevien kunnioittamaan kohtaamiseen. Työelämän edustajat pitivät tärkeänä asiakkaiden sosiaalisten ja kulttuuristen taustojen ymmärtämistä. Lisäksi pidettiin tärkeinä ekologisuuteen ja kestävään kehitykseen liittyviä osaamistavoitteita. Myös stressinhallintakyky ja luovuus voisivat kehittyä enemmän opintojen aikana.

Valmistuvien juristien digitaalisia taitoja pidettiin hyvinä, eikä tämänhetkisten juristitöiden koettu olevan digitaalisten taitojen näkökulmasta erityisen vaativia. Toisaalta sidosryhmien edustajat kokivat, että digitalisointumisen voi luoda uusia haasteita ja osaamistarpeita esimerkiksi tekoälyn ja automatisoidun päätöksenteon kehittyessä. Arviointiryhmä suositteli, että koulutusyksiköt tunnistavat ja vahvistavat digitalisaation merkitystä koulutusten sisällöissä ja toimintatavoissa.

Jatkuva oppiminen

Yliopistot ja ammattikorkeakoulut ovat viime vuosina lisänneet eripituista ja eri kohderyhmille suunnattua jatkuvan oppimisen tarjontaa. Oikeustieteellisellä alalla on paljon kysyntää eripituisille jatkuvan oppimisen koulutuksille sekä alan sisällä että muilla kuin alan toimijoilla. Karvin arviointi osoitti yhtenevästi selonteon kanssa, että oikeudellisen osaamisen kysyntä on lisääntymässä perinteisten julkisen sektorin juristisammattien lisäksi myös muissa ammateissa. Näitä ovat esimerkiksi poliisihallintoon, rajavartiolaitokseen ja maahanmuuttoon liittyvät tehtävät sekä esimerkiksi sosiaalityön oikeudellistuminen.

Arviointiaineiston perusteella tarvetta voisi olla moninaiselle jatkuvan oppimisen tarjonnalle: yhden päivän täsmäkoulutuksille, pienille osaamiskokonaisuuksille (*micro-credentials*) ja räätälöidyille täydennyskoulutuksille. Pitkäkestoinen erikoistumiskoulutus (30–60 op) voisi parhaassa tapauksessa olla vaihtoehto kokonaisen tutkinnon suorittamiselle. Sidosryhmien näkökulmasta kiinnostavaa jatkuvan oppimisen tarjontaa ovat myös tieteelliset jatkotutkinnot ja muu pitkäkestoinen tutkintokoulutus.

Jatkuvaan oppimiseen liittyvää yhteistyötä olisi hyvä tiivistää korkeakoulujen kesken ja työelämän edustajien kanssa. Tällöin olisi mahdollista luoda yhteinen ymmärrys kunkin yksikön vahvuuksista sekä parantaa koulutustarjonnan kattavuutta ja saavutettavuutta kokonaisuudessaan.

9.1.2023

Lähteet

- Mähönen, J., Airaksinen, M., Korte, A., Mattsson, A., Mielityinen, S., Niemi, J., Paso, M., Rantanen, J., Moitus, S., Partanen L. & Huusko, M. 2021. [Oikeustieteellisen alan koulutuksen arviointi](#). Kansallinen koulutuksen arviointikeskus. Julkaisut 22.
- Moitus, S., Huusko, M. & Partanen, L. 2022. [Oikeustieteellisen alan korkeakoulutuksen arviointi](#). Arvioinnin keskeiset tulokset ja kehittämissuosituksat. Kansallinen koulutuksen arviointikeskus. Tiivistelmät 2.

